

Ամենից առաջ պէտք է յիշել թատրոնը, ներկայացումները թէ՛ն աշխարհի յայտնի և կրկնվում, բայց միշտ ազդող են լինում և բազմաժանր: Այս գործում աչքի ընկնող եռանդ է ցոյց տալիս մանաւանդ երկրաստարը Նարիմանով, որ գրում է թէ ինքնուրոյն և թէ թարգմանական պիէսներ, խումբ է կազմակերպում և ներկայացումներ տալիս՝ հանդէս գալով որպէս դրամատուրգ, որպէս բեմաստր և որպէս դերասան: Պարոնը կամենում էր մի ժամանակ թուրքերէն լեզուով լրագիր հրատարակել, բայց այդ բանը նրան չաղովեց, և այն նոր ու թարմ մտքերը, որ նա մտադիր էր լրագրի միջոցով տարածել խաւար թուրք ազգաբնակչութեան մէջ, այժմ քարոզում է բեմի և փոքրիկ բրոշիւրների միջոցով: Նրա մի փոքրիկ վէպիկը «Բահադըր և Տոնա»-ն, մի տեղիցիոյզ գրութեան է, որի մէջ Նեղինակը թուրքերի համար բողոքում է նոր՝ վերին աստիճանի համակերպի ազատամիտ մտքեր է քարոզում: Նոյն ուղղութիւնն ունեն նրա պիէսները և միւս գրութեանը, որոնք, դեղաբուսական որ և է արժանատւորութիւնից զուրկ լինելով, անկասկած իրանց մէջ պարունակում թարմ գաղափարներով շատ են նպատակով խաւար ազգաբնակչութեան առաջադիմութեան և նրա մէջ արժատացած նախապաշարմունքների վերացման:

Պակաս չեն նպատակով գործին և թուրքերի երկու գրադարան-ընթերցարանները, որոնք բանի գնում, աւելի յաճախորդներ են գրառում: Նրանցից մէկը հիմնվել է 4—5 տարի առաջ (հիմնել է Նարիմանով), իսկ միւսը անցեալ տարի:

Բացի այդ բոլորից, թուրք ուսուցիչների մի խումբ, կամենալով գրագիտութիւն տարածել և հասակաւոր թուրքերի մէջ, անցեալ տարվանից սկիզբ է դրել երեկոցեան կուրսերի: Կուրսերում մօտ 400 հասակաւոր թուրքեր ձրի կերպով գրագիտութիւն են սովորում: Նրանք ձրիաբար ստանում են նաև դասագրքեր, տետրակներ և ուրիշ հարկաւոր դասական պիտոյններ: Բազմաթիւ թուրքեր յաճախում են նաև կիրակնօրեայ ուսումնարանները: Աշտարակի մանկապարտէսում, որ բոլոր վերոյիշեալ հաստատութիւնները, որոնց նպատակն է միայն լուսաւորութիւն տարածել, մեծ մասամբ պահում են դասագրքեր թուրք հարուստ բարեգործների հաշուով: Ներկայացումները տրվում են բացառապէս բարեգործան նպատակով, այն է՝ յօգուտ կրթական հաստատութիւնների:

Մեր թաւ ընդր փաստերը ցոյց են տալիս, որ միանգամայն սխալ է այն կարծիքը, թէ թուրքերը խորշում են լուսաւորութիւնից: Առիթ ունենալով ուսումնասիրել Բագուի թուրքերի կեանքը, մենք այն եզրակացութեան եկանք, որ նրանք Կովկասի միւս ազգերից պակաս սէր և ձգտումն չունեն դէպի ուսումը, դէպի լուսաւորութիւնը: Այժմ ամեն մի թուրք հարուստ, թէ աղքատ, աշխատում է, միջոցը ներածին չափ, ուսում տալ իր որդուն, իսկ ինտելիգենտն ամեն կերպ աջակցում է նրան: Հարուստը իր փողն է տալիս, ինտելիգենտը՝ իր գիտելիքները, և նրանք ձեռք ձեռքի տուած առաջ են գնում:

Մենք՝ «Կուլտուրական» և «առաջադէմ» հայերն, շատ բաներում կարելի ունենք նմանակու մեր ոչ «կուլտուրական» և «լուսամտաց» դրացիներին: Բաւական է մի փոքր համեմատութիւն՝ հասկանալու համար, թէ ինչ ունեն թուրքերը, որից մենք զուրկ ենք: Այն ժամանակ, երբ թուրք ինտելիգենտը դաստաստութիւն է կազմում ամբողջ համար, հայ ինտելիգենտն դուր կը տեսնէ կամ ակցիա գնելիս, կամ մակերկրորդներ անելիս, իսկ հայ հարուստին՝ կանաչ սեղանի մօտ, հայ տիկնոջը, կամ հայ օրիորդին՝ իր տուակետով զբաղված:

Ա. Ամիրջան

ՆՈՐ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Այն հարցը՝ թէ որքան օգտակար կամ վնասակար է օտար, եւրօպական դրամագլուխների մուտքը Ռուսաստանում, շարունակում է եռանդուն վիճաբանութեան նիւթ լինել ուսուցչական միջոց մէջ: Նեղ-ազգասիրական, ջովհրիստ հայեացքները այժմ մի կողմն են թողնված և մասնաւոր օրգանների մեծ մասը շօշափում է խնդիրը լրջութեամբ, տնտեսական և ընդհանուր պետական տեսակէտից: Քննարկում են հարցի դրական և բացասական կողմերը, համեմատում են, և համեմատութեան արդիւնքը յօգուտ դրական կողմի է:

Օտար դրամագլուխները չհասցործում են այն-

պիսի հարստութիւններ, որոնք մինչև այսօր թաղված են մութ երկրի ծոցում: Նրանք բարձրացնում են երկրի արդիւնաբերական ոյժերը, ստեղծում են արդիւնաբերական գործունէութեան նոր ճիւղեր, եռանդ և ոգի են ներշնչում տեղացի բնիկ ձեռնարկողներին: Օտար դրամագլուխները մրցութեան չնորհիւ, տեղացի ձեռնարկողները ստիպվում են սթափվել իրանց թմբուկից, դիմել տեղիկական նոր կատարելագործութիւնների, որոնք նոր եղանակներ, որպէս զի կարողանան դիմարել օտար ձեռնարկողներին: Օտար դրամագլուխները արդեւորութեան տակ, շատ հանքակիր և մետաղակիր հողեր, որոնք տասնեակ տարիներով անմշակ ընկած մնում էին և ոչ մի արժէք չէին ներկայացնում՝ յանկարծ աճապին արժէք են ստանում և նրանց տէրերը աճապին օգուտներ են քաղում:

Երբ օտար դրամագլուխների չնորհիւ ծնվում է արդիւնաբերական որ և է ճիւղ, նա անխուսափելի կերպով առաջ է բերում մի ուրիշ, նրան օժանդակող ճիւղ: Որքան նշանաւոր, մեծ են լինում օտար դրամագլուխների հոսանքները, այնքան էլ բազմազան են լինում արդիւնաբերութեան ճիւղերը, այնքան էլ լայն չըջաններ են գրառում նրանք և ժողովրդական տնտեսութեան առաջադէպում աճապին փոփոխութիւններ են կատարվում: Ամեն մի փոփոխութիւն առաջ է բերում մի ուրիշ փոփոխութիւն և այդպիսով ամբողջ արդիւնաբերական շրջաններ են ծագում, զարգանում և ամբողջ գաւառներ փոփոխում են իրանց նախկին կերպարանը: Այդ փոփոխութիւնների ազդեցութեան տակ աճում, բազմանում է շրջանի ազգաբնակչութիւնը, դիւրանաեցական արտադրութիւնների համար նոր շուկաներ են բացվում և երկրագործական աշխատութիւնն աւելի արդիւնաւոր է դառնում: Վերջնական արդիւնքն այն է լինում, որ բացառիկ երկրագործական երկիրը փոխվում, դառնում է երկրագործական-արդիւնաբերական երկիր և ազգաբնակչութիւնը աճապին օգուտներ է ստանում:

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ivan Sergueievitch Tourguéneff à Spasskoe, par J. Mourier, S. Petersburg, 1899. իման Սերգէեւիչ Տուրգենեւի Սպասկօե գիւղում Ժ. Մուրիէի Պետերբուրգ 1899:

Մի չքեղ, հիւսիսային նկարներով և պատկերներով զարդարված հրատարակութիւն է, որի ճեղհնակը, Կովկասի ծանօթ Փրանսիացի Մուրիէ, նպատակ է ունեցել ծանօթացնել Փրանսիական հասարակութիւնը հուշակալու ուսուցիչներին: Տուրգենեւի ընտանեկան և մասնաւոր կեանքի հետ: Այդ կեանքի շատ մանրամասնութիւնները անյայտ են մնացել մինչև այսօր և ուսուցչական հասարակութեան: Սակայն Տուրգենեւին, իբրև մարդու և գրողի լաւ ճանաչելու, ուսումնասիրելու համար հարկաւոր էր ընդել այն օլալը, որոնք զիջ նա դուրս է եղել, այն ընտանիքը, որ նրան ծնունդ է տուել:

Եւ Մուրիէ գնում է Օրբոյի նահանգը, Տուրգենեւի ծննդավայր Սպասկօե գիւղը, որտեղ էլ է այդտեղ և գտնում է դեռ չը հրատարակված շատ նամակներ, գրադրութիւններ, օգուտներ, հարց ու փորձ է անում ձեռքերին, ժամանակակիցներին, հուշակալու դուրդի մանկութեան և երիտասարդութեան ընկերներին, ընդուն է ընտանիքի մէջ մնացած զբոսը, պատկերները, կահ-կարասիները, աւանդութիւնները, յիշողութիւնները: Յայտնաւոր համար թէ ինչ էր գրողը և մարդը, նա ցոյց է տալիս, թէ ինչ էին նրա նախահայրերը և ծնողները, ինչ մարդիկ էին շրջակայումս նրան և ինչ միջոցաւ մէջ էր ապրում նա:

Շնորհիւ այդ մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան, մեր առաջ պատկերանում է Տուրգենեւի մայրը այնպէս, ինչպէս նա դեռ կենդանի է Օրբոյի նահանգի գիւղացիների յիշողութեան մէջ—մի անգույն, խոտաբարդ կին, մի հրէշ, որին նոյն իսկ մայրական զգացումը չը կարողացաւ ցնցել, փոխել: Նա ուղղակի ատում էր իր որդիներին՝ իվանին և Նիկօլային, որոնք իրաւունք չունէին ներկայանալ իրանց ժօրը, մինչև որ ծառայի միջոցով իմաց չը տային և թողնուէին չը ստանային: Զօրութեւր սարսափելի նեղութիւններ էին ենթարկվում և շատերը, որպէս զի աղաւթներ Վարվարա Պետրօվնայի զարդութիւն կատարի վրէժնաբերութիւնից՝ իրանց գործած որ և է մի սխալի, թեթիւ յանցանքի համար, նախամեծք էին համարում ինքնասպանութիւն գործել:

Ամբողջ Սպասկօե գիւղը մէջ չը կար հողի մի կտոր, մի անկիւն, որ ուղղված չը լինէր արտասուքով և արիւնով: Մի օր, անդուծ «տիրուհին» մի թեթիւ սխալի համար այնպէս

խիստ բարկացաւ իր մի ջահէլ ծառայի վրա, որ գաւազանով սատիկ խփեց նրա գլխին և գլուխը պատեց: Եղան ընկաւ արիւնուայ նրա ոտների տակ և ուշաթափ եղաւ: Այդ արիւնոտ մարմին տեսնել անհաճոյ թաց տիկնոջ և նա կռանալով, բարձրացրեց պատանու գլուխը, դէմ տուեց մի նստարանի և արիւնաթաթախ գլխին մի բարձ դնելով, նստեց վրան ու խեղ-դամաճ արեց: Ծառան ծօրտ էր և, ի հարկէ, տիկնոջ անպատիւ մնաց: Ով աղիտական չէր, պետական ծառայութեան մէջ չէր, նրա աշուտ մարդ չէր: Մի օր, երբ նա բազմեց էր ընդունում, իմաց տուին, որ մի ստորին ոստիկան է եկել գործով: Երբ նրա հրամայեց ներս կանչել, և երբ ուստիկանը վարանում էր տկար տիկնոջ ներկայանալ, նա պոռաց, «մոխր, մոխր, ինչ ես դու: չը լինի կարծում ես, թէ իմ աշուտ դու մարդ ես»: Այդ իսկ պատճառով մայրը ատում էր իր որդուն՝ իվան Տուրգենեւին, որովհետեւ սա չէր կամենում պաշտօն ունենալ: Եւ հասկանալի է, որ մեծ վիպագրողը չէր կարող սիրել այդպիսի մի հրէշի, թէ՛ն այդ հրէշը իր մայրը լինէր:

Ամբողջ գիրքը գրված է սահուն, թեթիւ լեզուով և կարդացվում է մեծ հետաքրքրութեամբ: Գրքին կցված է Ստախովիչի մի առաջաբանը:

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Գեկտեմբերի 24-ին

«Մշակի» այս տարվայ 50-րդ համարի մէջ համառօտ կերպով ծանօթացրելը ընթերցողներին Գանձակի գաւառի գիւղական ժողովուրդների աւանակաւոր դրութեան հետ, որը առաջացել էր հացի և ապուռի պակասութիւնից: Մենք նոյն համակի մէջ գրեցինք, որ գիւղացին տանջվում է սովի ձեռքից, հաց չունի: Նրա աղբյուրը կոտորվում է, խոտ չունի, նրա միակ յայտ մնացել է անտառի բուր, այդ էլ նրա երեսին փակված է: Բոլոր կրելու հար չունի: Մի այլ նախապի, որ տղված է «Մշակի» № 70-ի մէջ, մենք յայտնեցինք այն միտքը, թէ իշխանութիւնը ինչ ճանապարհով կարող է թեթեւացնել գիւղացու դրութիւնը: Ահա ինչ էինք գրում:

«Այն աճապին քանակութեամբ պրօթօկօրները, որ կազմում են անտառապահները և անտառապահների օգնականները, որոնցով գիւղացիները պիտի մէկին երեք տուգանք վըճարեն գանձաբանին, կարելի է սահմանափակել մի-տակ վճարով, տակաւայի արժողութեամբ, այն է՝ փոխանակ, օրինակ, երեք բուրդի պահանջելու, պահանջել մի բուրդի, որը հաւասար է գանձաբանի կրած իսկական վնասին: Մեր ասանները զայն բարբառոց յանապատիւ չը մնացին: Գանձակի նահանգի արքունական կառավարները կառավարել պ. Վաղիմիրովի աղ-նիւ սրտի մէջ մեր գրածը արձագանք է գրտնում: Նա միջոցաբար բարձր իշխանութեան առաջ, որ ի նկատի ունենալով անցեալ 1897/8 ձմեռվայ անօրինակ աղէտը, ներքի կրկնակի տուգանքը, այսինքն՝ այժմեան 3 բուրդի փոխարէն, մի բուրդի ստացվի: Անտառային գեպարտամեանն ընդունեց այդ խնդիրը բացառապէս այն պրօթօկօրների վերաբերմամբ, որոնք կազմվել են արքանը կերակրելու համար անտառից կտորած կոխի մասին:

Ամսիս 21-ին նահանգական գաւառաւոր ընտրվում էր այդպիսի գործերից մէկը: չէր կարող երևակայել, ընթերցող, մեր ուրախութեան չափը, երբ լսեցինք, որ անտառապետը գաւառաւորներին յայտնել է բարձր իշխանութեան այդ վճիռը և խնդրել է, որ գաւառաւոր մեղաւորներին պահանջի միայն տաքսայի արժողութիւնը, ներքեով նրանց կրկնակի տուգանքը: Մենք չենք կարող մեր խորին չնորհակալութիւնը չը յայտնել այս առիթով պ. Վաղիմիրովին: Գիւղացիները գաւառաւորի դաշխից դուրս գալիս օրհնում էին մարդասէր կառավարին:

Ֆ.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒԼԱՎԻԻՑ

Գեկտեմբերի 22-ին

Ամսի 21-ին Շուլավին ընդունեց գաւառապետ պ. Բ. Արնօլին, որը մօտ երեք ամիս արձակուրդով թիֆլիս էր ապրում և առժամանակ թողել էր իր պաշտօնավարութիւնը: Հաւրից աւելի ձիւտոր շուրվաթիւղներ, գիւղի տանտէրի առաջնորդութեամբ, ընդ առաջ էին գնացել մեր գիւղից 7 վերստ հեռու թիֆլիս-Արսի երկաթուղու իմիր կայարանը, իսկ գիւղի մի ծայրում աճապին ամբողջ, համբարները, իրանց գրօշակներով, առաւօտը ծածր 9-ին անհաճաք սպասում էին գաւառապետի գալտեսան: Ժամը 10-ին, գաւառաւոր

ձայնը և ժողովրդի ցնծութեան աղաղակները Շուլավին աղմկում էին: Ամբողջ փողոցը—գիւղի մի ծայրից մինչև գաւառապետի տունը լիքն էր ժողովրդով: Գաւառապետն այդ համակրական ցոյցերից այնքան զգացված էր, որ համարեա թէ չէր կարողանում խօսել: Նրա և ժողովրդից շատերի աչքերում ուրախութեան արցունքներ էին երևում, բայց և այնպէս պ. Արնօլը մի քանի խօսքով կարողացաւ իր չնորհակալութիւնը յայտնել շուլավիցիներին:

Շատ ժամանակ չէ գաւառապետ Արնօլի պաշտօնավարութիւնը Բօրչալում, բայց նա այդքան կարճ միջոցում կարողացաւ մեր գաւառի թէ՛ հայ, թէ՛ ռուս և թէ՛ թուրք ժողովրդի համակրանքին արժանանալ: Կատճառը հետու տեղ չը պէտք է փնտռել—դա նրա անկաշառ և անաչառ պաշտօնավարութիւնն է և նրա միատեսակ վերաբերվելը դէպի բոլորը, առանց խտրութեան ազգութեան և կրօնի: Մեր գաւառը դեռ չէ ունեցել պ. Արնօլի նմանը:

Կարճ միջոցում Բօրչալում հանգստացնել, գուղութիւններին—մանաւանդ կին և ընկու անասուններին—խոտի և ցորենի դէղերի հրդեններին վերջ տալ, որ մեր գաւառում սովորական բաներ էին՝ վրէժ առնելու նպատակով, հնչտ բան չէ Բօրչալում, բայց պ. Արնօլի գիտէր, թէ այդ ժողովրդին քայքայող վնասները ինչ աղբիւրներից էին սկիզբն առնում և աշխատեց այդ աղբիւրները ցամաքեցնել: Միայն Մուրավյուովի առաջակախումբը այս տարի էլ կարողացաւ ազատ մնալ պատից, որ ոչ միայն մեր, այլ և շատ հարևան գաւառներին գլխացաւանք էր պատճառում: Այժմ այդ խումբը, ինչպէս լուրեր են պրտում, Թիւրքիս է անցել:

Ա. Ի.

ՆԱՄԱԿ ՍՂՆԱԽԻՑ

Գեկտեմբերի 22-ին

Մեզանում բարեգործութիւնը գոյութիւն չունի: Մեր քաղաքի ունեւորների սրտերը քարացել են: չեն կարեկցում իրանց համաքաղաքացիների հարկաւոր թշուառ ընտանիքներին: Տասնեակ ընտանիքներ կան այստեղ, որոնք մնացել են որբ-թշուառ, զուրկ ամենամահաբաժնու պիտոյը: Ներքից, բայց ով է նրանց վրա ուշադրութիւն դարձնողը: Մեր քաղաքացիների մէջ մեռած են եղբայրական զգացմունքները, նրանք՝ բացի իրանց «ես-ից, ուրիշ ոչինչ չեն ճանաչում: մէկին ինչ փոյթ, որ նրա հարեանը, եղբայրը կամ բոյբը անիծում են իրանց սև օրը, իրանց ճակատագրից:

Այս տողերը գրելու առիթ տուեց նորերն այստեղ վախճանված տեղացի մի ընտանիք, որը թողեց մեծ ընտանիք, բաղկացած փոքր երեխաներից և զուրկ բոլոր միջոցներից: Այս մարդը նիւթական այնքան կարօտութիւն էր ունեցել, որ թաղելու համար մի երկու տասնեակ բուրդի անգամ չէր թողել: Վաճառականներից մէկը, աչքի առաջ ունենալով, որ հանգուցեալը պատկանում է բազալների համբարութեան, հանգանակութիւն է սկսում նրա օգուտը: Բայց ինչ... չը զարմանաք, ընթերցող, հաւաքվում է ընդամենը... 5 բուրդ: Սա պատիւ չէ բերում մեր քաղաքներին, որոնք կեր ու խումբ համար միշտ բաց են պահում իրանց գրպանները, բայց երբ գործը գալիս է բարեգործութեան, կօպէկներ են հանում: Չը գիտեք ինչու համար են մեր համբարութիւնները, որ այդպիսի դժբաղդութիւնների ժամանակ չեն օգնում իրանց անղաւթներին, կամ նրանց ընտանիքներին: Միթէ միայն նրա համար է, որ զարմանք երկու օրվայ մէջ 3—400 բուրդի ուտեն...

Մինչդեռ մեր քաղաքի տղամարդկանց մէջ մեռած է մարդասիրական զգացմունքը, մեր կանաչը ցոյց են տալիս, որ այդ կողմից բարձր են կանգնած տղամարդկանցից: Մեր տիկնիները զարման և ամառը երբեմն «պիկնիկներ» կամ ճաշկերպներ են սարքում՝ այրի և աղքատ կանանց օգուտին:

Այստեղի ս. Կարապետ եկեղեցու երէցփոխի պաշտօնավարութեան ժամանակը լրացաւ, բայց չը գիտենք՝ ինչու չեն ժողով գումարում՝ նոր երէցփոխ ընտրելու համար: Հարկաւոր է մի այնպիսի շիտակ և բարեխիղճ անձնաւորութիւն, որ կարողանայ մի քանի բարեփոխութիւններ մըտցնել: Օրինակ, պէտք է վերացնել գանձանակ մանածելը, պահել եկեղեցական քառաձայն խումբ, աւելացնել եկեղեցու եկամուտը, բարելաւել քահանաների նիւթական վիճակը և այլն:

Ինչպէս լուծել ենք, ուսու թափառասէրները, Մանդեան տօներինց յետոյ, մտադիր են մի շարք ներկայացումներ և մանկական-գրականական երկրպիներ տալ՝ յօգուտ ուսուց իրական ուսումնարանի: Իսկ մեր հայ թատերասէրները ինչ են մտածում, գոնէ մի անգամ չեն ուղում հայերէն

*) Այդ վէպիկը թարգմանված է հայերէն «Մուրիէ» մէջ:

Եթէ Ռուսաստանն անկեղծ կերպով խաղաղութիւն է ցանկանում, ինչու է ինքն այնքան նոր նաւեր կառուցանում: Ինչ վերաբերում է այն աղմկալի ազդեցության, որ կազմակերպում են այստեղ ռուսաց զորքակազմները, նա ոչինչ միտք չունի և կարող է միայն զրգռել հասարակական կարծիքը այդ մարդասիրական շարժման դէմ, այն ինչ Անդրեան միշտ խաղաղասէր է եղել:

— Կ. Պոլսի «Temps» լրագրին գրում են զեկտեմբերի 16-ից. «Գերմանական զեկտեմբերի 16-ից շատ երկար խորհրդակցութիւն ունէր սուլթանին հետ: Ասում են, որ խորհրդակցութիւնը վերաբերում էր Գանդարի նաւահանգիստներին և նաւակայաններին: Սկզբունքով Գանդարի նաւահանգիստը արդէն այդ կոնցէսիան, երբ Վիլհելմ կայսերը այցելեց Կ. Պոլսը, և այժմ մնում է քննութեան տակ առնել մի քանի մանրամասնութիւններ և կոնցէսիայի պայմանները, որոնց դէմ էին Ֆրանսիան և այն ընկերութիւնը, որ կապալով է վերցրել Կ. Պոլսի նաւահանգիստները:

— «Daily Mail» լրագիրը երեք օրաց առաջարկեց ազատամիտ շրջանները բոլոր անդամներին — ով պէտք է լինի կուսակցութեան պարագլուխը. ինչ դիտարկէ կէտեր պէտք է պարունակէ ազատամիտների պրոգրամը և արդեօք «ճանաչող» սրանից յետոյ էլ պէտք է ամենանշանաւոր կէտ լինի այդ պրոգրամի մէջ: Վճռողական նշանակութիւն պէտք է ունենայ ուղարկված պատասխանների մեծամասնութիւնը: «Daily Mail» լրագիրը, նրա հակառակորդների խօսքով, ամենակիւ ազատամիտ չէ, այլ տորիներ լրագիր է: Ազատամիտների գերակշռող մեծամասնութիւնը պատասխանելով լրագրին, ցանկութիւն են յայտնում, որ կուսակցութեան պարագլուխ լինի լորդ Բոգլերի: Այս ազատամիտները հետևեալ պահանջներ են դնում: 1) լորդերի ժողովի ընթերցում: 2) ընտրողական ցուցակների ընթերցում: 3) թոշակ ձեռնութեան ժամանակ: 4) եկեղեցին անջատել պետութիւնից:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Դժբախտօք զիւղից «Երջ. Յժ.» լրագրի թղթակիցը գրում է հետևեալը. «40 տարի առաջ մեզ ծառ» «Մարիամիօսկայա» անունով մի նոր աղանդ ստեղծվեց: Հողերակալութեան և քաղաքացիական իշխանութիւնների կողմից ձեռք առած միջոցները շնորհիւ, այդ աղանդը ժամանակի ընթացքում սկսեց կորցնել իր ոյժը, այնպէս որ երկուստեք սերունդը հեռու էր այդ ինքնաշար աղանդից: 60 թվականներին աղանդի մի քանի քարոզիչներին դատարանն արտոր ուղարկեց Կովկաս: Բայց նրանց աջակցեց վերադառնալ մեր շրջանը, և կամայական Մարիամիօսկայա աղանդը կրկին սկսեց աճել: առաջ հազիւ նկատելի կերպով, իսկ ժամանակի ընթացքում մեծ ծառայ ստացաւ: Դժբախտօք զիւղը դարձաւ հերձուածի բուն:

«Տարեկան տօներին և կիրակի օրերը տղամարդիկ և կանայք զիւր ժամանակ հաւաքվում են աղանդաւորի տանը և չորի վերեւ հաղնում են երկար ու սպիտակ շապիկներ: Տղամարդիկ և կանայք, սպիտակ թաշկինակներ հագած, սկսում են երգել ինչ-որ անկապ սաղմոսներ, յետոյ, շրջան կազմելով, սկսում են թոշկոտել սենեակում և ձեռքերով խփել ոտներին և ուսերին: Աղանդը շարունակվում էր մինչև 1895 թիւը, այսինքն մինչև որ ուղղափառներին աջակցեց զիւղում աղթութաւն կառուցանել: Այդ ժամանակից այն համոզմունքը կար, թէ աղանդը այլ և գոյութիւն չունի: Բայց քանից երկաց, որ այդ կարծիքը սխալ էր, և նորեքս իշխանութիւնները մէկ աղանդաւորի տանը հետևեալ տեսարանին կանաւտես եղան: Երկար և սպիտակ շապիկներ հագած տղամարդկանց և կանանց ամբողջ մէջ, տղամարդկանցից երկուսը նստած էին ամբողջների վրա և ձեռքերով ձեռնում էին իրանց կտրծին ու ձեկները, իսկ կանայք կանգնած էին ետևը և սպիտակ թաշկինակները ձեռքներին պարում էին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 24 դեկտեմբերի: Դեկտեմբերի 23-ին, ինժեներային ամբոցի մանէժում, Թագաւոր Կայսրի Բարձրագոյն ներկայութեամբ, տեղի ունեցաւ եկեղեցական զորահանդէս Պալովսկոյ զինուորական դպրոցի բաւարժօնի համար՝ հարկւրամանյ յօբեկանին և դպրոցին նորից շնորհվող դրօշակի օձման առիթով: Ժամասացութիւնից յետոյ, Թագաւոր Կայսրը Մեծ Իշխանների հետ միասին ուղեկցում էր պալատական աւագ ըստնային, որը անցաւ ինժեներների շարքի առջևից և սրկեց նրանց օրհնած ջրով: Բոլոր օֆիցերները և դպրոցի ինժեներները բարձրացրին աջ ձեռքերը և սկսեցին կիսաձայն կրկնել երգման բառերը, որ բարձր և հասկանալի ձայնով կարգում էր աւագ ըստնայ Կոզնեցնիկի, կանգնելով դրօշակի առաջ:

ՍՍՄԱՐՍ, 24 հոկտեմբերի: «Սամարա» ապրանքատար կայարանում սպանված են գրասենեկագետն ու պահապանը և չարվող արկղից յափշտակված է 10,000 ռուբլի:

ԿԱՆԷՏԱ, 24 հոկտեմբերի: Ազդեցունի բրիտանական զորքան յանձնեցին 3000 զինք:

Ազդեցունի ժողովը կր գումարով որոշեալ ժամանակամիջոցից ուշ: Արքայադիր Պէօրլին խորհրդակցեց հաւատարիմ անձանց հետ, այն է՝ Սալոնիկի յունական հիւպատոս Պապադիմանտոս-պուլասի և Սֆակիանակիսի հետ:

ԿԵՕԼՆ, 24 դեկտեմբերի: «Köln. Zeit.» լրագիրը տպեց Ամօյից ստացված այն տեղեկութիւնը, թէ այնտեղի 10 չինացի վաճառականներ, տեսնելով որ մանդարինները անդադար կաշառքներ են պահանջում իրանցից, փորձ արեցին գերմանական հպատակութիւն ընդունել: Նրանք դիմեցին գերմանական հիւպատոսին, խնդրելով թող տալ իրանց՝ տախտակներ կպցնել իրանց տները պատերին «գերմանական հպատակներ» վերնագրով և դնել իրանց գերմանական կայսրութեան նովանաւորութեան տակ: Հիւպատոսը, ինչպէս ասում են, զործր յանձնեց իր կառավարութեան ընդունելութիւնը:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱՆԼԵՍԻ
Հրատարակ. ՍՊՐՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԻՐ ՀԻՄՆԳԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդիպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՌՈՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—11—12 ժ. վրաբուժութեան, վնասական (սիֆիլիս) և միզապտու. հ. Կ. Մ. ԶԻՆՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ. Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՈՏԱՍԵՎԻԻ—12—1 ժ. ակնաբ. կուկորդի, բժիկ և կրծքի հ. Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երեխայից հ. Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—11/4—21/4 ժ. ներքին և միզապտու. հ.

ԵՐԵՎԱՆԵՐԸ՝

Վ. Մ. ՄԱՆՎԻԼԱՆ—5—6 ժ. ներքին և երեխայից հ. Ա. Ն. ՇՊԱԿՈՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (կուկորդիս), վնասական և մարմի հ. Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—61/2—7 ժ.

Տ. Ի. ԲՈՒԿԵՆԿՈ Տիւնայնոցույթի բժիշկական և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է աշխատեցնել, խիստ արեւան, կաթի և ալիւն: Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերաբաւոյ՝ 72—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ

ԲԺ. ՎԱՀԵՆ ՆՐԺՐՈՒՆԻ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՄՆԳԱՆՈՑ

ժամանակաւոր բժիկ, Կուկորդի, բժիկ և ակնաբ. հիւանդութիւններով:

Առաւօտեան 9—12 ժ.

Երեկոյեան 4—7 ժ.

Գործիչների պրոսպ. № 28, Սպանիոյ:

8—15

Ամերիկացի բազմահմուտ Եղիսարէի Հարիւրների

ՄԻ ՌԻՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՆԱԻՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

գեղեցիկ մանկավարժական գիրքը անգլիերէն ընդարկից թարգմանած լինելով հայերէնի, ցանկանում եմ հրատարակել: Պատրաստ եմ այդ թարգմանութիւնը փաճառել, ինչպէս թրքերէն արժէքի 1/4-ը յատկացնելով լոյս ազգային դպրոցի վերաբացման: Հասցէ՝ Tauris (Perse), Rev. S. G. Wilson.

(Յանձնել ուսուցիչ Ստեփան Ստեփանեանին) 1—2

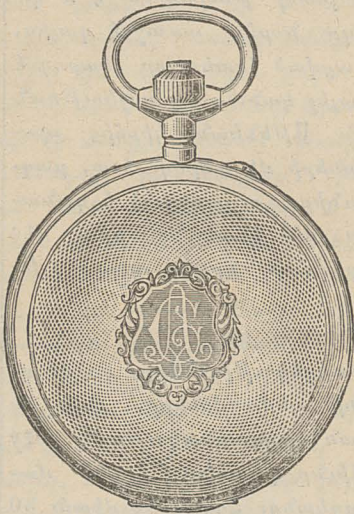
ԲԺԻՇԿ Զ. Յ. ՂՕԿԻՆԼՕՎԸ

Ընդունում է՝ վնասական, ակտական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին:

Առաւօտեան 9—12 ժամը

Երեկոյեան 5—7 ժամը:

Առանձին ընդունելութիւնը, ներքին և մարմուտ հիւանդութիւն ունեցողների համար՝ 12—1 ժամը: Խիստիւ-միջոցաւորների գործողութիւն խորթութիւն, մէջի, արեւան և ակտական հիւանդութիւնների: Դանձաւայա փողոց, տուն Մարգարովի, № 31: 11—20

Շնորհիւ մեծ քանակութեամբ ծախվելուն և նոր, կատարելագործված միջոցով ժամացույցներ պատրաստելուն, ես հնարաւորութիւն ունեմ այս տարվայ յունվարի 1-ից վաճառել տղամարդկանց ամենասիրուն և զիւնցիկուն ժամացույցներ ամերիկական ոսկուց, որը մանրագլաններ անդամ դժուարութեամբ են որոշում իսկական թանգ արժեքով ոսկուց—ծածկված անկէր, մեխանիզմը ամենալավ կոնստրուկցիայի, գեղեցիկ չղթայով՝ նոյնպէս ամերիկական ոսկուց, բրդեօվ և պատուիրողի ցանկութեան համեմատ նաև վերին ծածկի վրա նրա մօտօգրամով կամ պատկերով՝ ուղարկած լուսանկարական պատկերի նման, փոխանակ 18 և 20 ռ.

ՄԻԱՅՆ 10 ԵՒ 12 ԲՈՒՔԼԻ

Ամերիկայում այս ժամացույցներն արդէն վաղուց են գործածութիւնից հանել իսկական ոսկուց չինվանդներ, իսկ վերջին ժամանակներս ընդհանուր գործածութիւն են ստացել նաև մեղանում:

Նոյն տեսակ ժամացույցներ կանանց համար 1 ռուբլով թանգ:

ԳՐԱՌՈՐ ԵՏԱՇԽԱՌՈՒԹԻՒՆ 6 ՏԱՐԱՍ ԶԱՄԱՐ

Ուղարկում եմ բոլորովին ուղղվածները՝ 2 ռուբլի նախավճար ստանալուց յետոյ, իսկ մնացածները վերադրված:

Հասցէ՝ Մ. ԲԻՏԿԵՐԷ

Складъ женевскихъ и американскихъ часовъ въ Варшавѣ, Сенаторская № 27 и Вербовая № 11, противъ Правительственнаго Театра.

Կեղծումների առաջն առնելու համար խրաբանչիւր օրինակի հետ կայ ֆիրմայի պղծը, որը հաստատել է Առեարի և Մանուֆակտուրայի Դեպարտամենտը, № 29593/435.

6—12

ՎԱՃԱՌԱՋԱՆԿՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳԵՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐԿԻԱՅՈՒՄ ՎՆԱՍՎԱԾ ՀԱՅԵՐԻՆ
ԵՐԿՐՈՐԴ, ՆՈՐԻՑ ՄՅԱԿԱՆԵՐ ԵՒ ԼՐԱՅՐԱԾ ՀՐԱՅՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԳԻՆԸ ՀԱՆԱՊԱՐԶԱԾԱԾՈՒՄ, 3 Ր. 70 ԿՈՊԵԿ

2-ое вновь обработанное и дополненное издание ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНОГО СБОРНИКА

„БРАТСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМЪ ВЪ ТУРЦІИ АРМЯНАМЪ“.

Въ настоящее удешевленное издание, содержащее болѣе 140 статей разнообразнаго содержания въ прозѣ и въ стихахъ, вошло болѣе 40 новыхъ, знакомищихъ съ одной стороны съ ужасающими бѣдствіями турецкихъ армянъ, а съ другой—съ бытовыми и культурными условіями жизни армянъ въ прошломъ и въ настоящемъ. Въ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 чело-вѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 рисунковъ (40 новыхъ), въ томъ числѣ многіе въ цѣстныхъ краскахъ и два: „Рѣзня армянъ въ Требизондѣ 1895 г.“ И. Е. Айвазовскаго и „Весенняя буря“ Магдасіана, въ три тона.

Цѣна 3 р., съ пересылкой 3 р. 70 н.

Складъ въ конторѣ Русскихъ Вѣдомостей и въ книжн. магаз. Карбасникова на Моховой. NB. Лица, не окончившія счетовъ по 1-му изданію „Братской помощи“, благоволятъ поспѣшить окончаніемъ таковыхъ.

Покорнѣйшая просьба къ издателямъ, сочувствующимъ цѣли сборника, перепечатать настоящее объявленіе.

Завѣд. ред. Гр Джаншиевъ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1899 ГОДЪ (8-й годъ изданія) НА ЖУРНАЛЬ

ВѢСТНИКЪ ВІНОДѢЛІЯ

„ВѢСТНИКЪ ВІНОДѢЛІЯ“ выходитъ подъ редакціей ВАСИЛІЯ ТАИРОВА, безъ предварительной цензуры, еженѣсячными иллюстрированными книжками въ четыре печатныхъ листа, по самой обширной программѣ и при постоянномъ сотрудничествѣ выдающихся иностранныхъ и русскихъ ученыхъ и специалистовъ.

ВѢСТНИКЪ ВІНОДѢЛІЯ рекомендованъ Учеными Комитетами Министерства Народнаго Просвѣщенія и Министерствомъ Государственныхъ Имуществъ. Кромѣ того, ему присуждены: дипломъ перваго разряда—на Всероссийской промышленной и художественной выставкѣ 1896 года въ Нижнемъ-Новгородѣ, почетный дипломъ—на Международной выставкѣ плододовства и винодѣлія 1894 года въ С.-Петербургѣ, почетный отзывъ—на Выставкѣ плододовства и садоводства Новороссійскаго края 1898 года въ Одессѣ, и серебряная медаль—на Международной промышленной и научной выставкѣ 1895 года въ Бордо.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА на годъ съ пересылкою и доставкою—6 руб., для начальныхъ училищъ—4 руб. 50 коп., за границу—7 руб.

Имѣется ОГРАНИЧЕННОЕ количество полныхъ экземпляровъ журнала за 1892, 1893, 1894, 1895, 1897 и 1898 гг. ЦѢНА за годъ для лицъ, подписавшихся на „Вѣстникъ“ 1899 годадо 1-го числа наступающаго января: 1892 г.—4 р. 50 к., 1893 г.—3 р. 50 к., 1894 г.—3 р. 50 к., 1895 г.—4 р., 1896 г. (полные экземпляры распроданы), 1897 г.—5 р. 50 к. и 1898 г.—6 р. Цѣны показаны съ пересылкою; безъ доставки на—50 к. дешевле, а за границу—на 1 р. дороже. Съ 1-го января 1899 г. цѣны на могущіе остаться экземпляры журнала будутъ значительно повышены.

АДРЕСЪ РЕДАКЦІИ: Одесса, Канатная улица, № 13.

2—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖԻԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԵԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷՅԼԻՑ ԲԱՐՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթ մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսիլ, մանկով Տրապիզոն, Սամսուն և Պոլսու Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 6/18 յունվարի ՄԻՆԳՐԵԼԻ չորեքշաբթի, նաւագետ ՇԵԼՏ: Եւ այսպէս շաբա-նակաբար, երկու շաբաթ մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ձախց յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմարներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ծախադարձորների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճան դիմել ընկերութեան գործակաւարներին: ԲԱՐՈՒՄԻՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնոն, Եւրեթէժուա: ԹԻՖԼԻՍԻՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկեղոյան: ՆԵԱՄԻՆ, Սիւնի փող. նախկին Արշոնտու քարվանսարա: ԲԱԿՈՒ—պ. Ս. Դիլլարեանին, Կոլոբա-կինայա հրապարակ: ՆՕՎՈՐՈՍԻՑԿԱ—պ. Միխիլ Զերենբուրգին: (Ե. Տ. չ.) 19—20